

Aanvullend advies bij het ontwerp voor de aanleg van een fietspad langs de Weiman-en Koebrugstraat te Sint-Niklaas en te Stekene

Nummer:	INBO.A.2013.47
Datum advisering:	3 juni 2013
Auteur(s):	Koen Van Den Berge
Contact:	Lode De Beck (lode.debeck@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail van 15 mei 2013 ; ANB-INBO-BEL-2013-36
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos Provinciale Dienst Oost-Vlaanderen T.a.v. Steven Laureys Gebr. Van Eyckstraat 2-6 9000 Gent Steven.laureys@lne.vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Centrale Dienst Carl De Schepper Carl.deschepper@lne.vlaanderen.be

AANLEIDING

De gemeente Stekene en de stad Sint-Niklaas wensen een fietspad langs het bosreservaat de Heirnisse. Het fietspad zou komen te liggen langsheen de Weimanstraat en de Koebrugstraat. Het fietspad loopt doorheen het habitatrichtlijngebied “Bossen en heiden van zandig Vlaanderen : oostelijk deel” en doorheen het gebied “Moervaartdepressie tot Durmevallei” van het Vlaams Ecologisch Netwerk. In het gebied blijken boommarters reeds meer dan een decennium gevestigd te zijn, met regelmatige vaststelling van voortplanting (Van Den Berge & Gouwy, 2011; Gouwy *et al.*, 2012). Sinds het recente her-opduiken van otters in Vlaanderen (Swinnen *et al.*, 2012; Gouwy *et al.*, 2012) wordt de kans ook reëel dat het gebied gekoloniseerd wordt door otter: het sluit immers direct aan bij één van de regio's waar tot voor kort het voorkomen van otters nog plausibel werd beoordeeld (Van Den Berge & De Pauw, 2003). Om die reden voorziet men terzelfdertijd de aanleg van verkeersdrempels, vernauwing als snelheidsremmer, bosverbindingen via kroonsluiting van de bomen en de aanleg van een richel als faunapassage onder de brug van de Stekense vaart. Er zal aangeplant worden met grote formaten zwarte els.

Naar aanleiding van het advies van het INBO, INBO.A.2013.24 d.d. 11 maart 2013 wordt thans een bijkomende adviesvraag gesteld met betrekking tot het voorliggende inrichtingsontwerp.

VRAAGSTELLING

Kan men op basis van terreinervaring of analyse van gis-gegevens van de boommarters de ideale plaatsen aangeven voor een versmalling van het wegprofiel om boommarters zoveel mogelijk kansen te geven om veilig aan de overkant te geraken?

TOELICHTING

Sinds de opstart in 1998 van het INBO-Marternetwerk, bedoeld om zoveel mogelijk verkeersslachtoffers onder de marterachtigen voor onderzoek in te zamelen over geheel Vlaanderen, werden drie verkeersslachtoffers van boommarter gevonden op de Weimansstraat¹. Deze verkeersslachtoffers vielen ter hoogte van de contactzone tussen de beide bosgebieden (Heirnisse en Fondatie) gelegen aan weerszijden van deze straat, en meer bepaald tussen de kruispunten met de Cadzandstraat en de Liniedreef. De afstand tussen deze kruispunten bedraagt nauwelijks 130 m; het betreffend traject bevindt zich zowat in het midden van de contactzone (actuele lengte ca. 650 m) tussen beide bosgebieden.

De bevindingen van het radio-telemetrisch onderzoek, m.n. de resultaten van de plaatsbepalingen van de gezenderde dieren, kunnen daar geen aanvullende informatie aan toevoegen. De territoria (twee voortplantende wijfjes, waarvan één gedurende twee seizoenen) en het leefgebied (één subadult mannetje) van de respectievelijke gezenderde dieren blijken zich immers, beiderzijds van de Weimansstraat, telkens aan één zijde ervan te bevinden. Deze weg werd/wordt aldus weinig of niet overgestoken gedurende de periode van het vroegere en nog lopende radio-telemetrisch onderzoek.

Territoria bij boommarters variëren in grootte doorgaans van een paar honderden hectare bij wijfjes tot ongeveer duizend hectare bij mannetjes; uitzonderlijk is dit (voor wijfjes) minder dan 100 hectare (Zalewski & Jędrzejewski, 2006). Uit het voortschrijdend lokaal populatie-ecologisch onderzoek (zie Van Den Berge & Gouwy 2011; Gouwy *et al.* 2012) blijkt de populatiestructuur in het betreffend onderzoeksgebied te beantwoorden aan een dergelijke uitzonderingssituatie. De individuele territoria (grootteorde 50 – 100 ha) zijn hier opmerkelijk klein. Dit neemt echter niet weg, dat de volledige lengte (ca. 650 m) van de contactzone tussen de twee bosgebieden relatief kort blijft in relatie tot elke mogelijke lokale configuratie van territoria. Dit betekent dat in principe over deze volledige lengte verkeersslachtoffers kunnen vallen: het risico daartoe beperkt zich geenszins tot het centrale 130 m lange middentraject waar de drie slachtoffers werden gevonden.

Het feit dat het leefgebied of het territorium van de gezenderde dieren slechts aan één zijde van de Weimansstraat gelegen was/is gedurende de periode van het telemetrisch volgen, betekent niet dat deze straat geen gevaar betekent. Zo worden territoria of leefgebieden soms – al dan niet tijdelijk – gewijzigd (vb. in Van Den Berge & Gouwy 2011, waarbij een effectieve, tijdelijke verplaatsing van een gevestigd wijfje uit haar territorium naar de overkant van de straat werd geregistreerd). Ook zullen de grotere territoria van gevestigde adulte mannetjes overlappen met de kleinere territoria van wijfjes. In de gegeven configuratie leidt dit ongetwijfeld tot de integratie van de verkeersweg binnen het mannetjesterritorium. Verder lopen (vooral) jonge dieren, die zich vrijelijk zowel binnen als ter hoogte van de grenzen van het moeder-

¹ Ter info: 3 exemplaren op een totaal van 15 voor gans Vlaanderen, tot op heden; vergelijk bv. met bunzing: ca. 1900, steenmarter: ca. 1300, das: ca. 700 (bron: INBO-carnivorendatabank).

territorium verplaatsen, een verhoogd risico wanneer een verkeersweg rechtstreeks grenst aan een territorium. Zo waren twee van de drie lokale verkeersslachtoffers (7 juli 2000 en 6 juli 2012) beide subadulten geboren in het voorafgaande voorjaar, terwijl het derde dier een zogend wijfje (5 juni 2004) was waarvan de toen reeds actief rondlopende jongen het moederdier mogelijk tot een ongewoon ruimtelijk gedrag aanzetten.

Het voorliggende ontwerp van inrichtingsplan voorziet in vijf snelheidsremmende vernauwingen gecombineerd met verkeersdrempels gespreid over de lengte van de gehele (650 m lange) contactzone tussen de beide bosgebieden aan weerszijden van de Weimansstraat. Eén van deze voorzieningen bevindt zich bovendien binnen het centrale traject tussen de kruispunten met de Liniedreef en de Cadzandstraat. Deze spreiding en concrete ligging genereren op zich goede opportuniteiten voor locaties voor een veilige oversteek voor boommarters. Door aangepaste structurering in de vegetatie kunnen deze locaties ook effectief tot veilige oversteekplaatsen worden ingericht. Deze structurering kan deels gerealiseerd worden door de in het ontwerp voorziene bosverbinding via maximale kroonsluiting, aangevuld met een wintergroene onderetage (braamstruweel) zoals gesuggereerd in het vorige advies.

CONCLUSIE

Zowel uit het lopende INBO-onderzoek als uit literatuur blijkt dat boommarters sterk ruimte-behoevende dieren zijn, waarbij het sociale systeem gebaseerd is op territorialiteit. Het boscomplex aan weerszijden van de Weimansstraat is in dat verband relatief klein in oppervlakte, met individuele territoria die tot de kleinste behoren van wat voor deze soort ooit werd vastgesteld. De contactzone (ca. 650 m) tussen de beide deelgebieden, aan weerszijden van de straat, komt integraal in aanmerking als risicotraject inzake verkeerssterfte. De actueel voorziene snelheidsremmende vernauwingen zijn zowel naar aantal, spreiding en concrete ligging goed gekozen.

REFERENTIES

Gouwy J., Van Den Berge K., Berlengee F. & Vansevenant D. (2012). Nog twee boommarters gezenderd in onderzoeksgebied 'Sinaai' (Provincie Oost-Vlaanderen) – INBO Marternieuws 9 (dec. 2012): <http://www.inbo.be/files/bibliotheek/37/241737.pdf>

Van Den Berge K. & De Pauw W. (2003). Otter *Lutra lutra*. In: Verkem S., De Maeseneer J., Vandendriessche B., Verbeylen G. & Yskout S., Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie en JNM-Zoogdierenwerkgroep, Mechelen & Gent, België: 349-356.

Van Den Berge K. & Gouwy J. (2011). Hot spot for Pine Marten *Martes martes* and first record of a natal den in Flanders (Belgium) – *Lutra* 54 (2): 99-109.

Swinnen K., Vercayie D. & Van Den Berge K. (2012). De otter is weer terug in Vlaanderen – *Zoogdier* 23 (3): 13-15

Zalewski A. & Jędrzejewski W. 2006. Spatial organisation and dynamics of the pine marten *Martes martes* population in Biłowieza Forest (E Poland) compared with other European woodlands – *Ecography* 29 (1): 31-43.